

Riksdagen Uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden 2020/21:33

SVERIGES 
RIKSDAG 

Tisdagen den 30 mars

§ 1 Fråga om medgivande av deltagande på distans

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Klockan är 13.00, och EU-nämnden samlas för sammanträde och återrapport från det möte där statsminister Stefan Löfven deltog i kretsen av stats- och regeringschefer den 25–26 mars.

Detta är ett öppet sammanträde. Det går att följa på webben. Journalister och allmänhet kan vara på läktaren.

(Ordföranden förrättade upprop.)

Jag finner att deltagande på distans av ledamöter och tjänstepersoner medges.

§ 2 Återrapport från videomöte i kretsen av stats- och regeringschefer

Statsminister Stefan Löfven (deltar via Skype)

Återrapport från videomöte i kretsen av stats- och regeringschefer den 25–26 mars 2021

Anf. 2 ORDFÖRANDEN:

Statsministern inleder med sin återrapport. Därefter går ordet för frågor till partierna i storleksordning.

Välkommen, statsministern, till EU-nämnden!

Anf. 3 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr ordförande! EU:s ledare möttes över videolänk i torsdags förra veckan. Mötet var planerat som ett tvådagarsmöte, men punkterna på dagordningen klarades av redan under torsdagen.

Liksom andra möten det senaste året präglades också detta av diskussioner vad gäller smittspridning, pandemibekämpning och givetvis vaccin.

Läget i Sverige och runt om i Europa är allvarligt. Smittspridningen ligger fortfarande på en hög nivå i många medlemsstater, så tillgången till vaccin är en ödesfråga i kampen mot pandemin. Alla länder vill kunna vaccinera sina medborgare så fort det någonsin går.

Jag vill naturligtvis också se så mycket vaccin som möjligt till Sverige så snabbt som möjligt. Samtidigt är det viktigt att vaccinet når ut till hela världen. Ingen är säker förrän alla är säkra.

En stor del av diskussionen kom att handla om exportrestriktioner, särskilt i ljuset av de nya begränsningar som kommissionen beslutade om förra veckan.

Den här frågan är inte enkel. Det är problematiskt när företag inte levererar enligt avtal. På kort sikt kan det vara befogat med begränsningar när företag exporterar till andra länder i stället för att hålla avtalen med EU. Men det gäller här att hitta en balans, eftersom tillverkningen av vaccin är beroende av leveranser från många länder. För till exempel Pfizer-Biontech krävs ungefär 280 komponenter som kommer från 19 olika länder för att kunna producera vaccinet.

Om handel hindras finns det en överhängande risk för minskad vaccinproduktion i stället för ökad. Dessutom kan en spiral av åtgärder och motåtgärder mellan länder på sikt få allvarliga konsekvenser för världshandeln och därmed för jobb och tillväxt.

I diskussionerna vid mötet fanns ett brett stöd för de nya möjligheterna till exportbegränsningar. Samtidigt påminde jag och flera andra om vikten av en fungerande världshandel och om de stora risker som en upptrappning kan komma att innebära. Vi kom överens om att också detta perspektiv skulle beaktas. Vi är alla överens om att inte riskera handeln med ingredienser och andra varor som riskerar att sätta tillverkningen av vaccin ur spel.

Herr ordförande! Vid mötet diskuterades också EU:s interna fördelning av vaccin. En del medlemsstater, med Österrike och Kroatien i spetsen, ville att de länder som har drabbats hårdast av Astra Zenecas leveransproblem ska kompenseras. De menar att de 10 miljoner doser som Pfizer ska leverera i förtid under andra kvartalet ska fördelas mellan dessa länder. Det blev en lång diskussion som slutade med att frågan nu

hänskjuts till medlemsstaternas EU-ambassadörer för vidare behandling. Regeringens utgångspunkt är att fördelningen har skett och fortsatt ska ske efter ländernas befolkning, alltså det så kallade pro rata. Det är i grunden en både transparent och rättvis fördelning. När nu stora skillnader har uppkommit är det samtidigt naturligt att titta närmare på dessa, även om de inte beror på orättvisa eller felaktiga beslut.

Det är inte bra om några länder hamnar rejält på efterkälken här. Det är därför bra om det går att hitta ett sätt där de allra mest drabbade länderna får lite snabbare tillgång till de tidigare lagda doserna som är på väg. Det innebär inte att Sverige eller andra länder ska behöva avstå doser. Vi ska ha rätt till allt som vi har uppköpt, helt enkelt.

När det sedan gäller förslaget om så kallade gröna certifikat kommer det att förhandlas vidare. Målet är att nå ett beslut om reglering under april, så att certifikaten kan vara på plats till sommaren.

Herr ordförande! Vi befinner oss mitt i den digitala omställningen. Det är viktigt att Europa fortsätter att utveckla sin kapacitet för att så långt som möjligt dra fördel av de möjligheter som den här omställningen de facto innebär. Men det ska ske på ett smart sätt och med öppenhet mot omvärlden, och vi fick gehör för ett förslag som betonar den inriktningen.

Det är också viktigt att ingen lämnas efter i den digitala omställningen. Vi behöver vässa forskning liksom utveckling av ny teknik men också rusta individen med färdigheter och kunskap för att fullt ut kunna ta till vara de chanser som den digitala omställningen ger.

Herr ordförande! Utrikesfrågorna behandlades kortfattat vid mötet. Den nya texten om Turkiet, som innehöll bättre skrivningar om mänskliga rättigheter, antogs i princip utan diskussion.

Europeiska rådets ordförande Charles Michel informerade också om sitt samtal veckan innan med Rysslands president Vladimir Putin. Den strategiska diskussionen om Ryssland kommer däremot, av förståeliga orsaker, att äga rum när det blir möjligt att träffas fysiskt i Bryssel.

Herr ordförande! Avslutningsvis deltog också USA:s president Joe Biden under en session av videomötet. President Biden var tydlig med att den största prioriteringen nu är att få upp vaccinproduktionen och att vaccinera så många som möjligt. Han lyfte också upp att USA när det är möjligt ska bidra med vaccin till Covax och de länder där behoven är stora. Han betonade också styrkan i ett nära samarbete mellan EU och USA i frågor som ekonomi, klimat och demokrati.

Med detta, herr ordförande, avslutar jag redovisningen från Europeiska rådets möte förra veckan.

Anf. 4 ORDFÖRANDEN:

Jag tackar statsministern för föredragningen.

Nu gör vi inte som vi brukar göra inför möte i Europeiska rådet, utan nu har vi en annan ordning. Den innebär att Socialdemokraterna inte inleder som frågeställare – det brukar vara så också i plenisalen – utan nu låter vi det näst största partiet inleda, nämligen Moderaterna.

Anf. 5 JESSIKA ROSWALL (M):

Herr ordförande! Jag tackar statsministern för föredragningen.

Vi var flera som förra veckan inför Europeiska rådets möte var rätt tydliga i vår kritik mot Turkiet och den oroande utveckling som vi ser. Nu

sa statsministern att skrivningarna hade blivit bättre och att de antogs i princip utan diskussion. Min och Moderaternas uppfattning är att skrivningarna om Turkiet borde ha varit tydligare. Jag kan inte nog understryka vikten av att EU i sina relationer till tredjeland, i synnerhet det stora landet Turkiet, står upp för rättsstatens principer och grundläggande rättigheter.

Det var en fråga som dök upp ett antal gånger förra veckan här, och det var just om Istanbulkonventionen. Erdoğan hörde varken sitt parlament eller lyssnade in de diskussioner som har varit i civilsamhället i Turkiet. Ändå valde han ensidigt att dra tillbaka att Turkiet ska stå bakom Istanbulkonventionen. Detta är allvarligt, men i uttalandet från rådet finns det inget uttryckligt fördömande av Erdoğan's beslut att lämna Istanbulkonventionen. Det kanske bekräftas av det som statsministern säger, att det i princip inte var någon diskussion. Men som jag sa var vi många här på samrådet som just uppmanade statsministern att lyfta fram detta. Då är självklart en fråga varför det inte blev mer diskussion och vad statsministern sa på mötet.

En annan sak om Turkiet som jag också har reagerat på i det skriftliga uttalandet, som vi har tagit del av, är att de senaste månadernas utveckling beskrivs som "positiv dynamik". Att Erdoğan de senaste månaderna har avstått från provokation mot EU-länder tycker jag inte kan beskrivas på det sättet, och det sa jag också förra veckan. Jag sa att man av EU borde kunna förvänta sig mer än att man talar om en positiv dynamik. Jag tycker också att det är oerhört viktigt att EU står upp och markerar mot detta.

Min slutsats är snarare den omvända. Om EU:s och Turkiets relation ska bli bättre krävs det att Erdoğan på allvar visar en vilja att föra Turkiet närmare EU. Den bollen lägger vi hos Turkiet, men det ska krävas reella förbättringar.

Min fråga är varför det inte blev mer diskussion. Statsministern lyfte fram det som jag uppfattade att en majoritet av riksdagen sa förra veckan. Om han tycker att uttalandet mot Turkiet, som på ganska många punkter är tillräckligt tydligt, undrar jag varför han har ändrat sig.

Jag vill ta upp ytterligare två frågor. Den ena är Ryssland. Vi förstod redan före mötet att det inte skulle bli någon vidare diskussion om Ryssland, men jag vill bara upprepa att jag tycker att det är viktigt att den här diskussionen sker vid nästa EU-toppmöte.

Sedan har jag bara en kommentar kring den digitala omställningen. Det var jättemånga här som lyfte upp digital skatt vid förra mötet. Jag kan inte se att det har blivit några förbättringar av texten som vi fick inför rådets möte, så jag undrar om statsministern ser några sådana förbättringar.

Anf. 6 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr ordförande! Det är många olika frågor som har diskuterats på det här mötet, så av tidsskäl tänker jag uppehålla mig endast vid frågan om Turkiet. Den skrivning som statsministern hänvisar till som förbättrad skulle jag säga på sin höjd är marginellt bättre än det utkast som vi såg före mötet.

Jag reagerar också lite grann på hur man på något sätt bekräftar att Turkiet delar vår ambition om fred och säkerhet på ett sätt som jag inte tycker är befogat. I ståndpunkten står det så här, och jag läser innantill: "I enlighet med EU:s och Turkiets delade intresse av fred och stabilitet i

respektive område förväntar vi oss att Turkiet och alla aktörer på ett positivt sätt bidrar till att lösa regionala kriser.”

Jag undrar lite grann, herr ordförande, på vilka grunder man drar slutsatsen att Turkiet delar intresset av fred och stabilitet. Bara under den senaste tiden har ju Turkiet till exempel lämnat Istanbulkonventionen om motverkande av mäns våld mot kvinnor, som man skrev på 2011. Erdoğan har mer eller mindre fattat beslut om att skriva om landets grundlag för att kunna stanna vid makten under en längre period än vad han kan göra nu. En välkänd journalist, som heter Can Dündar, dömdes till 27 års fängelse, vilket bedömare ser som en politiskt motiverad dom. Näst efter Kina fängslar Turkiet i dagsläget flest journalister i världen. Till detta ska läggas att Turkiet fortsätter att ockupera delar av norra Syrien i strid med internationell lag. Turkiet har varit aktivt i konflikten i Nagorno-Karabach, och det finns mycket starka indicier som talar för att landet har smugglat dit jihadisterna från Syrien för att kriga mot Armenien. Armenien är ett land som ingår i Europas östliga partnerskap.

Människorättsorganisationer anklagar dessutom Turkiet för att ha rekryterat barnsoldater för att kriga för deras räkning i Libyen. Landets engagemang pågår fortfarande.

Det jag skulle vilja fråga statsministern är om han verkligen inte tycker att EU:s trovärdighet i utrikespolitiken skulle tjäna på att uttala sig lite tuffare om Turkiets agerande både vad gäller fakta som han lyfter fram och diskuterar och hans ordval. Till exempel ett fördömande tycker vi skulle vara lämpligt i det här läget.

Anf. 7 ANNIKA QARLSSON (C):

Ordförande! Jag tackar statsministern för återrapporten.

Det var rätt stor enighet på mötet inför rådet att texterna om Turkiet var alldeles för tama. Jag uppfattade det som att statsministern instämde i den bedömningen och att ett arbete pågick för att stärka dem ytterligare.

Nu är det inte lika illa, men det är fortfarande så att önskad skärpa saknas i de texter som kom ut efter mötet. När man läser dessa texter utgår man från att statsministern har varit betydligt skarpare i de diskussioner som man trodde skulle äga rum om Turkiet. Så får man nu på återrapporten beskedet att det var i stort sett inga diskussioner. Då blir det bekymmersamt. Det är fortfarande en för svag markering i fråga om mänskliga rättigheter, partiföreträdare, grundläggande rättigheter eller rättsstatsprincipen. Jag inser att för den delegation som ska åka till Turkiet och föra samtal med Erdoğan är det lättare att ha försiktiga dokument med sig, men jag hoppas verkligen att den delegationen har ett betydligt starkare mandat än vad texten förespråkar.

Varför var det inte mer diskussioner? På vilket sätt gjorde Sverige sin röst hörd för att markera att det som finns här inte var tillräckligt? Finns det något medskick till delegationen som inte är uttryckt i dokumenten?

Sedan har jag frågor om hur dokumentet ska tolkas. I hänvisningen i punkt 12 står det att det finns åtgärder, instrument och andra alternativ. Är de också användbara för de saker som sker felaktigt eller mot vår vilja i punkt 16? Omfattar sanktionerna möjligheten till sanktioner vad gäller mänskliga rättigheter?

2020/21:33

30 mars

Anf. 8 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Ordförande! Jag tackar statsministern för återrapporten.

Som jag sa redan inför Europeiska rådets möte är det positivt att EU tar tag i frågan om den digitala skatten, om OECD inte lägger fram ett acceptabelt förslag i närtid. Däremot är det mindre positivt att uttalandet fortfarande fokuserar på digitala avgifter som egna medel. Här vore det intressant om statsministern kunde utveckla hur Sverige förde fram sin syn på egna medel och vilka vänner vi har i den frågan.

Det är också välkommet att uttalandet innehåller tydligare skrivningar om mänskliga rättigheter i Turkiet och att stats- och regeringscheferna tar tydlig ställning om rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna. Men det är samtidigt svagt att det bara ska tas upp som en ...

(ORDFÖRANDEN: Nu laggar det lite grann hos dig, Ilona. Det är någonting som inte riktigt kommer fram. Backa ett par meningar tillbaka så att statsministern får chans att notera.)

Det ska jag göra.

Det välkomnas att uttalandet innehåller tydligare skrivningar om mänskliga rättigheter i Turkiet och att stats- och regeringscheferna tog tydlig ställning om rättsstatsprinciperna och grundläggande rättigheter. Samtidigt är det svagt att det bara ska tas upp som en integrerad del av dialogen med Turkiet och att inget sägs om Istanbulkonventionen, som har tagits upp förut.

Det är alltså uppenbart att EU inte vågar sätta in åtgärder, till exempel sanktioner, eller dra in ekonomiskt stöd på grund av unionens behov av Turkiet som flyktingbuffert. Jag hade önskat att stats- och regeringscheferna kommit överens om att Turkiets brott mot mänskliga rättigheter är så allvarliga att de hade beslutat om åtgärder och inte bara om en dialog.

EU har fört dialog med Turkiet länge, och utvecklingen har trots det gått åt fel håll. Rådet uppmanar kommissionen att presentera förslag om en fortsatt finansiering till syriska flyktingar i Turkiet samt i Jordanien, Libanon och andra delar av området i östra Medelhavet. Rådet säger sig också vilja se ett stärkt samarbete med Turkiet om migrationshantering. Här vet vi att flera bedömare, och även företrädare för oppositionen i Turkiet, för fram att EU:s beroende av Turkiet i migrationsfrågan gör att EU är bakbundet när det gäller kritik mot Turkiet. Det oroar mig att stats- och regeringscheferna vill se ett utökat samarbete och nya avtal om migration med ett land som inte är demokratiskt och där tortyr tyvärr förekommer. Europa måste göra sig oberoende av Turkiet.

Pratade ni över huvud taget, statsministern, om komplikationen med flyktigavtalet med Turkiet och kraftfulla åtgärder mot Turkiets brott mot mänskliga rättigheter, förföljelse av minoriteter och opposition?

Talade ni något om den viktiga frågan om avsteg från immaterialrätt och patent för att få fram tillräckligt med vaccin?

Anf. 9 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr ordförande! Det var mycket om Turkiet. Jag vill börja med att säga att Sverige drev på före mötet för att få in de skrivningar som nu kom in i statement. Först och främst är det inte slutsatser utan det är ett

statement. Det som står i punkt 16 stod inte där förut. Det var det som Sverige drev på.

”Rule of law and fundamental rights remain a key concern. The targeting of political parties and media and other recent decisions represent major setbacks for human rights and run counter to Turkey’s obligations to respect democracy, the rule of law and women’s rights.” Women’s rights innebär bland annat Istanbulkonventionen. ”Dialogue on such issues remains an integral part of the EU-Turkey relationship.”

Där ligger detta på bordet. Det innebär att EU har dessa frågor, och de kommer att tas upp. De är också kopplade till punkt 12, som hänvisar till följande.

”We call on Turkey to abstain from renewed provocations or unilateral actions ... Taking into account the Joint Communication, we reaffirm the determination of the European Union, in case of such action, to use the instruments and options at its disposal to defend its interests and those of its Member States as well as to uphold regional stability.”

Sverige drev på för punkt 16. Den finns där. Det var där som vi uppfattade att EU-nämnden ville att det skulle vara skarpare skrivningar på området. Vi fick in dem innan mötet, så de fanns där som ett nytt förslag. Vi har under hela resan varit tydliga i fråga om Turkiets skyldigheter. Det finns en balans här, nämligen att ligga på. Utanför Turkiet finns en annan beredvillighet – jag säger inte att det är säkert – men en nedtonad konflikt, det vill säga inte de uppenbara provokationerna med olagliga börning. Dessutom har samtalen återupptagits med Grekland. Det pågår en dialog med Cypern där Förenta nationerna är inblandad. Att inte se det och försöka bejaka det vore fel. Vi vill ju åstadkomma regional stabilitet och trygghet.

Men jag har också sagt att vi följer frågorna, och vi är beredda att ta steg. Men de ska vara reversibla. Om Turkiet går åt andra hållet går EU inte vidare fram. Men att i den stund vi ändå ser stegen inte bejaka dem skulle inte bidra till ökad säkerhet och stabilitet. Vi ska bejaka dem, men om Turkiet vänder om ska detta vara reversibelt. Det står tydligt uttryckt i statement.

Punkt 16 kom till av inte minst detta skäl. Även om det ser bättre ut utåt med det jag nyss nämnde är det fortfarande ett tydligt ställnings-tagande mot det som sker inne i Turkiet vad gäller oppositionspartier, kvinnors rättigheter med mera. Det är upplägget för detta statement.

Sedan var det frågan om egna medel. Där har vi precis samma uppfattning som förut. Skatter är och förblir ett nationellt mandat. Det är inget EU-mandat. Det är och förblir ett nationellt mandat, oavsett om det kallas egna medel eller något annat. Men vi kan inte heller förhindra att kommissionen lägger fram förslag. Det kan den göra, men vi har ingen annan uppfattning än att skatter är ett nationellt mandat och ingen annans mandat.

Immaterialrätten har vi tagit upp förut. Jag har samma svar nu. Vi är tveksamma av det skälet att företagens vilja att fortsätta att ägna sig åt utveckling kommer att minska betydligt om de inte har rättigheterna. Därför bedömer vi att det skulle minska viljan att utveckla nya vacciner.

Jag tror att jag har förklarat vår syn och varför statement ser ut som det gör.

2020/21:33

30 mars

Anf. 10 ORDFÖRANDEN:

Jag tackar statsministern för kommentarerna, synpunkterna och förtydligandena.

Anf. 11 SOFIA DAMM (KD):

Herr ordförande! Jag tackar statsministern för återrapporten.

På flera håll i Europa ser vi återigen en ökad smittspridning, och vi ser ut att stå inför en tredje våg. Jag instämmer med statsministern om att vaccinet verkligen är en ödesfråga.

Statsministern nämnde det gröna certifikatet som ska komma på plats inför sommaren, om jag förstod rätt. Det är naturligtvis en viktig EU-samordnad insats som kan möjliggöra resor inom EU. Om jag har förstått rätt kommer även ett negativt PCR-test att likställas med en komplett vaccination.

För att ett sådant intyg ska fungera måste samtliga medlemsstater följa det man beslutar om. Är det statsministerns intryck att alla länder kommer att följa riktlinjerna så att intyget kan användas? Med tanke på att det redan i dag krävs ett negativt PCR-test i de flesta EU-länder för resande inom unionen, samtidigt som det råder reserestriktioner, funderar jag ändå på vilka signaler som intyget sänder. Ser statsministern några farhågor i att man uppmuntrar till resande innan en majoritet av EU:s medborgare faktiskt är vaccinerade?

Även i USA tycks det pågå ett arbete med att ta fram ett pass – intyg – för personer som har vaccinerat sig mot covid-19. Vet statsministern om det pågår en dialog mellan EU och USA gällande intygen som kan möjliggöra resor mellan USA och Europa?

Apropå USA är dialogen med Joe Biden intressant. Han deltog för första gången som USA:s president. Det är naturligtvis en viktig signal om att den amerikanska administrationen vill se ett nära samarbete med EU. Det är naturligtvis av största vikt att EU upprätthåller och fortsätter att vårda den transatlantiska länken och att EU och USA står enade i dialogen mot auktoritära regimer som Kina och Ryssland.

Mycket har sagts på det här mötet när det gäller Turkiet. Jag måste ändå säga att det är ynkligt att man i slutsatserna inte alls har klarat av att exemplifiera de ytterligare steg bort från demokratin och mänskliga fri- och rättigheter som Erdoğan's regering på senare tid faktiskt har tagit.

Det var ju bara lite mer än vecka sedan som Erdoğan inom loppet av 72 timmar avskedade landets centralbankschef, tog bort immuniteten från en HDP-parlamentsledamot, inledde en rättsprocess för att stänga ned HDP och beslutade att lämna Istanbulkonventionen om våld mot kvinnor utan att ens ha befogenheter att göra så.

Jag är övertygad om att de i Turkiet som nu kämpar för att försvara sina mänskliga fri- och rättigheter hade förväntat sig betydligt skarpare skrivningar från EU-toppmötet. Det hade även jag.

Anf. 12 MARIA NILSSON (L):

Herr ordförande! Jag ska börja med att säga tack för statsministerns förtydligande av den svenska hållningen vad gäller just punkt 16 i fråga om Turkiet. Det tackar jag för.

Jag vill ändå återigen, som många tidigare har gjort, understryka att moroten i form av ett förbättrat samarbete mellan EU och Turkiet inte kan

ges till priset av att förbise de övergrepp mot demokratiska institutioner och mot kvinnors rättigheter och de aggressioner i ett nära utland som nu sker i Turkiet.

2020/21:33

30 mars

Det nämndes också tidigare att man ser förbättringar i Turkiets hållning vad gäller Cypern, Grekland och så vidare. Det gäller dock inte det som tas upp i punkt 17, det vill säga Libyen, kriget mellan Armenien och Azerbajdzjan, Syrien och så vidare. Det är fortfarande oerhört problematiskt, och Turkiet göder de konflikterna.

Med det sagt vill jag också poängtera att Ryssland göder exakt samma konflikter. Det hoppas jag kommer att vara en del av de strategiska diskussionerna om Ryssland, som inte kan komma fort nog.

Vad gäller vaccinationer, tillgång till vaccin och exportrestriktioner är jag glad att statsministern framhöll risken för en nedåtgående spiral. Det kan börja med exportrestriktioner, men om vi inte håller emot kan det sluta med ytterligare begränsningar av frihandeln. Som vi nämnde tidigare tycker vi att det skulle vara oerhört olyckligt, då frihandeln är en av grundpelarna för Europeiska unionen.

Min fråga till statsministern är därför hur han ser på detta. Finns det sådana risker? Hur gick samtalen om detta?

Anf. 13 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Herr ordförande! Tack för återrapporten, statsministern!

Som vi hörde var vaccin en stor fråga på toppmötet. Det var mycket bra att statsministern sa att vi behöver vaccin till Sveriges medborgare men också i hela världen.

När det gäller företag som inte håller vad de lovar i avtal är det rimligt att göra markeringar. Men vägen mot ett generellt och allmänt exportstopp är en mycket riskabel väg att gå. Att hamna i någon form av handelskrig vore inte bra för någon. Som vi hörde här är vaccin verkligen beroende av globala leveranskedjor, och det skulle gå ut över vaccinproduktionen i stort.

Det är som sagt mycket viktigt att vaccin kommer alla länder till del. Då menar jag inte bara Sverige eller länderna i EU utan också utvecklingsländerna och de allra fattigaste länderna. Det var något som jag lyfte fram i EU-nämnden före det här mötet.

Jag har en kommentar och en fråga.

Kommentaren handlar om att jag ser att det i slutsatserna finns skrivningar om att förstärka EU:s globala insatser mot pandemin. Det är bra och viktigt och något vi hela tiden måste driva på för – att få med den här globala vaccinsolidariteten och jobba med det.

Frågan till statsministern är hur statsministern ser på utvecklingen framöver vad gäller att värna de globala leveranskedjorna så att vi inte hamnar i någon form av protektionism, som går ut över oss alla.

Jag vill också ta upp Turkiet. Utvecklingen i landet är mycket oroväckande vad gäller såväl mänskliga rättigheter som demokrati. Som vi hört här har vi ju sett att Turkiet har dragit sig ur Istanbulkonventionen, som handlar om våld mot kvinnor. Vi ser också attacker mot demokratin och försök att upplösa oppositionspartiet.

Det är verkligen mycket bra att det finns med i statement, i punkt 16 i slutsatserna, om mänskliga rättigheter, rättsstat, demokrati och kvinnors rättigheter.

Det var också mycket bra, det som statsministern sa om att vi är beredda att ta nästa steg. Där har jag en fråga till statsministern. Hur kan Sverige jobba tillsammans med likasinnade länder för att se till att EU tar de stegen?

Anf. 14 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S):

Herr ordförande! Tack, statsministern, för återrapporten!

Jag delar den oro som statsministern uttryckt här gällande utvecklingen med exportrestriktioner och diskussionerna om vaccintilldelning mellan medlemsländerna. Vi riskerar att trappa upp ett redan spänt läge som kan äventyra vaccinproduktionen och tillgången till vacciner i EU och i världen.

Därför är jag glad att vi från Sveriges sida försöker hålla huvudet kallt och manar till lugn för att inte äventyra vaccintillverkningen eller förvärra redan dåliga relationer med ett viktigt samarbetsland som Storbritannien.

Min fråga gäller dock den digitala omställningen. Det är glädjande att EU:s medlemsländer ser behovet av att lyfta den digitala kompetensen hos alla medborgare och gör det i ett läge då arbetsmarknaden håller på att förändras. Den digitala kompassen måste ha fokus på att minska den digitala ojämlikheten och motverka dåliga arbetsvillkor i den digitala ekonomin.

Min fråga är hur statsministern ser att EU kan arbeta för att den digitala omställningen också kan bidra till minskad ojämlikhet och trygga jobb.

Avslutningsvis vill jag säga att det är glädjande och viktigt att Sverige fick igenom de hårdare skrivningarna gällande Turkiet och att statsministern också här har uttryckt att Sverige är redo att ta fler steg.

Anf. 15 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr ordförande! Jag börjar med Sofia Damms och Kristdemokraternas fråga om alla länder kommer att följa detta.

Ja, som det låter vill alla länder att vi koordinerar för att få bästa möjliga resultat, även när vi så att säga kan gå tillbaka. Exakt vad alla länder kommer att besluta kan jag inte gå i god för, men min bedömning är att det är den viljan som finns – att få bästa möjliga koordination.

Jag vet också att olika länder kan ha olika problem med olika delar av det här. Eftersom det är tre delar som ska in i certifikatet kan det finnas sådana problem. Men jag hör ingen som säger att ”det där vill inte vi vara med på” eller att ”det där tycker inte vi är någon bra idé”, utan snarare tvärtom.

Vad gäller frågan om farhågor för resandet tror jag att de flesta ser det här. Alla uttrycker att vi bör koordinera så att det blir så bra som möjligt. När vi successivt börjar lyfta på restriktionerna – inte nu, alltså, men när vi väl kommer dithän att vi kan det – ska det ske så koordinerat som möjligt, inte minst ur säkerhetssynpunkt.

Jag hör ingen diskussion nu vad gäller EU och USA om att det skulle vara något sådant samarbete igång där.

USA och den transatlantiska länken är viktiga för oss. Jag delar helt Sofia Damms syn där. Det är mycket bra att det är så uppenbart att vi nu har en administration i Washington som ser helt annorlunda på de här frågorna. Det gäller att använda det så mycket som går.

Vad gäller Turkiet menar Sofia Damm att man borde exemplifiera mer. Jag kan förstå den tanken, men det finns en nackdel med det. Om man exemplifierar kan man glömma några exempel, eller också kan det tillkomma några, som då inte nämns. Då kan de helt plötsligt betraktas av Turkiet som okej för att de inte nämns.

Jag tycker ändå att den formulering som tillkom i punkt 16 verkligen slår fast vad det handlar om. Det ger också EU ett tolkningsutrymme. Exempelvis ryms kvinnors rättigheter inom Istanbulkonventionen. Exempelen ryms inom de olika delar som räknas upp. Det är EU som tolkar vad som ryms, vi lägger in det, och det finns inget tvivel om att det kommer att hållas högt.

Vad gäller Maria Nilssons och Liberalernas fråga handlar det inte om att förbise Turkiets handlande, utan det är precis tvärtom. Men det finns också en diskussion om den här balansen som jag nämnde tidigare.

Det är klart att om vi kan få Turkiet att vara kvar i en dialog med EU är det bättre än att Turkiet helt försvinner bort. Det säger också oppositionen i Turkiet. De vill inte att Turkiet skärmas av från Europeiska unionen. De vill att EU finns där så att den dag det börjar gå rätt igen – vi får väl utgå från att någon dag kommer en sådan tid – är den dialogen igång. Det är klart att ju mer den dialogen är så att säga avklippt och bortskuren, desto svårare blir det senare.

Med det sagt vill jag vara noga med att betona att det inte ursäktar något dåligt beteende. Det ursäktar inte på något sätt att man inte står upp för mänskliga rättigheter eller kvinnors rättigheter eller vad det nu kan vara som nämns här. Det är alltså inget frikort för det, men jag vill ha sagt att vi inte ska underskatta den här balansen.

Det finns också starka intressen som vill avskärma Turkiet från EU, och det vore inte bra för den regionala säkerheten eller för kontinentens säkerhet.

Ja, precis, punkt 17 om Libyen och Syrien gäller också Ryssland. Jag delar den uppfattningen.

Ser jag några risker med vaccinexporten? Ja, jag har på slutet varit orolig att det allmänt sett blir för mycket vaccinnationalism, om man får uttrycka det så, och för mycket kortsiktighet. Det går lätt att säga här och nu att ”bara vi får till det här blir det bra”, men det kommer att kosta. Har vi den utvecklingen kommer det att kosta för alla, sist och slutligen.

Jag vill som sagt ha så mycket vaccin som det någonsin går till Sverige så fort som möjligt. Det vill alla. Men låt oss nu inte ställa till det så att vi får mindre vaccin. Vi tjänar alla på att hålla igång det här. Ja, jag ser risken, men vi arbetar aktivt med att undanröja den risken och hålla balansen.

Att företag som inte har fullgjort ett åtagande mot oss skickar vaccin från vårt territorium ut till andra är det såklart fortfarande relevant att bevaka och förhindra. Däremot ska EU fortsätta skicka till Covaxmekanismen eftersom det är viktigt att också andra delar av världen, inte minst fattiga länder, får vaccin.

Amanda Palmstierna frågade om jag ser risker med ett generellt exportstopp och om att förstärka EU. Det var ett medskick, eller ett statement, från Amanda att vi ska förstärka EU:s ansträngningar globalt för att se till att alla får vaccin. Jag delar den uppfattningen. EU är också en stor bidragsgivare till Covax med sammanlagt över 1 miljard euro, som både medlemsstaterna och EU bidrar med.

Vad gäller att värna leveranskedjor är det precis därför vi har tagit upp och fått in i slutsatserna att vi ska se det perspektivet också så att vi inte tror att vi gör något bra när vi stoppar export. Då skadar vi ju leveranskedjan, och det drabbar oss själva. Det var det som var poängen med att få in den skrivningen.

Vad gäller Turkiet och att arbeta med likasinnade ligger vi naturligtvis på för det och för att vi ska använda alla verktyg vi har. Det finns ju en hel del. De sanktioner som redan finns – det finns en sanktionsregim – kan man bygga ut, till exempel med nya listningar. Man kan bredda antalet personer som drabbas av de sanktioner som finns. Men det nya sanktionsinstrumentet kopplat till mänskliga rättigheter finns också att tillgå.

Sverige är alltså aktivt. Vi pratar även med likasinnade för att ha den pressen på Turkiet.

Det är viktigt att hela tiden följa utvecklingen. Vi ska ta vara på det som trots allt går i rätt riktning och se till att underbygga det så mycket som möjligt, så att vi kan fortsätta hålla igång dialogen mellan Turkiet och Grekland samt mellan Turkiet, Cypern och FN för att förhindra de olagliga borringarna. Om det går åt rätt håll, låt oss då underbygga och stödja det så mycket vi kan. Men låt oss vara lika tydliga med det vi tycker är fel vad gäller mänskliga rättigheter, behandlingen av oppositionspartier och kvinnors försämrade rättigheter genom att man går ur Istanbulkonventionen. Vi ska vara lika tydliga i den delen.

Azadeh Rojhan Gustafsson frågade hur alla kan inkluderas i den digitala omställningen. Det är oerhört viktigt, helt centralt. Därför arbetade vi med den texten inför toppmötet. Det är en sak att rigga infrastrukturen och det tekniska. Men sist och slutligen är det människor som ska hantera det. Där kan vi få en otroligt ojämlig utveckling om det är bara några som får exempelvis den kontinuerliga kompetensutveckling som kommer att krävas och om några inte får den över huvud taget. Därför fick vi in den skrivningen.

Vi menar att det nu när lagstiftningen utformas och genomförs är viktigt att alla ska inkluderas. Det fick vi stort gehör för. Det gäller också den sociala pelaren, att det följs upp kontinuerligt och genomförs i medlemsländerna, exempelvis när det gäller livslångt lärande, aktiva arbetsmarknadsåtgärder och så vidare. Man ska inte minst värna den sociala dialogen och arbetsmarknadens parter roll. De har stor betydelse.

Det är några perspektiv för att se till att vi får en digital omställning som är till nytta för alla medborgare.

Anf. 16 ORDFÖRANDEN:

Då kommer vi in på den andra frågerundan. Moderaterna har anmält en frågeställare. Det verkar inte som att Sverigedemokraterna kommer att säga någonting.

Anf. 17 JOHAN HULTBERG (M):

Herr ordförande! Tack, statsministern, för återrapporten så här långt! Vid det här laget har de flesta frågor redan besvarats. Men jag vill ställa några återstående frågor.

När det gäller de gröna intygen är Moderaterna positiva till det arbete som pågår. Det är bra att ett gemensamt ramverk för EU:s samtliga

medlemsländer kommer på plats, så att vi får ett regelverk som gäller hela unionen. Det kan underlätta för en återöppning av samhället och för den fria rörligheten.

Här är i alla fall riksdagen snabbfotad. Socialutskottet hade på förmiddagen i dag en överläggning om det förslag som kommissionen har presenterat. Jag hoppas att arbetet ska gå fort också i övriga Europa. Det statsministern sa om de signaler som har kommit från övriga länder var positivt. Jag hoppas att statsministern fortsätter att driva på för att den processen ska gå framåt.

I uttalandet från Europeiska rådet lyfts det fram att fördelningen av vacciner ska fortsätta att ske i proportion till befolkningens mängd. En fråga jag dock skulle vilja lyfta upp gäller omfördelning. Vi har sett att vissa länder inom unionen inte använder tilldelade vaccindoser direkt. Miljontals doser läggs faktiskt på hyllan. Givet att vi har så begränsad tillgång till vaccin tycker jag att det är viktigt att vi snabbt använder det vaccin som finns tillgängligt.

I det perspektivet tycker jag att frågan om omfördelning bör lyftas upp. Var det något som diskuterades vid Europeiska rådet nu, eller har det diskuterats tidigare? Är det något som statsministern skulle kunna tänka sig att lyfta upp framgent?

När det gäller Europeiska rådets möte med USA:s president Biden vill jag fråga hur diskussionerna gick om USA:s exportrestriktioner vad gäller vaccin. USA är tyvärr ett av de länder som har ägnat sig mycket åt det som statsministern beskrev som vaccinnationalism. De har hindrat export av Astra Zenecas vaccin, trots att de själva inte ens har godkänt det vaccinet ännu.

Nu i dagarna blev Janssens vaccin godkänt i Europa. Det ska produceras i Nederländerna. Men enligt de uppgifter jag har fått ska det tappas i USA. Då finns det en oro över att USA ska stoppa exporten tillbaka till Europa.

Jag undrar helt enkelt om de farhågorna lyftes upp. Fanns det en diskussion om att USA måste tillåta export av vaccin till EU och övriga världen?

Anf. 18 ORDFÖRANDEN:

Jag uppfattar att Sverigedemokraterna inte vill framföra någon ytterligare fråga.

Jag gör bara ett slutligt medskick till statsministern och tackar för att han och regeringen lyckades få till punkt 16 i skrivelsen om Turkiet. Det var bra jobbat, med tanke på förutsättningarna och de känsliga relationer som regeringen och de övriga europeiska stats- och regeringscheferna har att förhålla sig till när det gäller Turkiet.

Anf. 19 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr ordförande! Till Johan Hultberg och Moderaterna vill jag säga att vi fortsätter att driva på när det gäller de gröna intygen. Det finns en samsyn här. Alla vill. Man törs inte lova någonting i den här världen, men jag bedömer att det finns goda utsikter för att få till ett sådant certifikat eller intyg, vad vi nu ska kalla det.

När det gäller fördelningen av vaccin tror jag inte att man kan säga att miljontals doser ligger på hyllorna i onödan. Det är säkert på det sättet att

man ibland kanske inte riktigt har kommit igång med vaccinationerna på alla ställen.

Omfördelningsdiskussionen är oerhört känslig. Ett perspektiv är att några länder valde att inte köpa till exempel Pfizer-Biontechs vaccin utan mer av Astra Zenecas, eftersom Astra Zenecas är mycket billigare. Men nu har Astra Zeneca fått problem med sina leveranser. Då säger de länderna att de doser av Pfizer-Biontechs vaccin som nu ska tidigareläggas från Q4 till Q2 i stället borde fördelas bara mellan dem som har drabbats av Astra Zenecas leveransproblem. Då säger alla andra: Men vänta nu! Alla tycker faktiskt att vi behöver mer vaccin.

Det var det vi hänsköt till våra ambassadörer att ta upp igen. Vi kan se en viss poäng i fråga om dem som har drabbats allra värst. Det handlar inte om någon stor omfördelning. Men låt oss se om det finns möjlighet att hantera det på ett solidariskt sätt. Det finns ett par tre länder som ligger väsentligt under de andra medlemsstaterna vad gäller vaccinationsgrad.

Att därutöver tala om en omfördelning mellan länderna är nog utsiktslöst, om jag ska vara riktigt ärlig. Ingen kommer att säga: "Hos oss har vi så här mycket mer, så det kan någon annan ta." Bara diskussionen om hur fördelningen utifrån tidigareläggningen från Q4 till Q2 skulle ske var eldfångt material. Det är väldigt svårt, för att vara uppriktig.

Vad gäller Biden delar jag uppfattningen. USA håller på färdiga vaccin, exempelvis Astra Zenecas. Eftersom de inte själva har godkänt det tycker jag personligen att det låter udda att man håller på det. Antagligen är ett godkännande på gång inom en snar framtid. Annars blir det märkligt.

Däremot fungerar det, enligt den information jag har, när det gäller den substans som ingår i Astra Zenecas produktion i Europa. Det innebär att Astra Zeneca kan tagga upp sin produktion. Det är alltså både och där.

Vad gäller Janssens vaccin var tanken, precis som Johan Hultberg säger, att det skulle tappas i USA. Men just på grund av risken att det då skulle bli kvar i USA avser de, enligt den information jag har fått, att lägga om den delen av produktionen så att det också tappas i Europa, för att det inte ska bli utsatt för någon typ av exporthinder. Det är den information vi har.

Världssamfundet, inte minst EU, var väldigt bra när det gällde satsningen på att rekordsnabbt få fram vaccin. Men sedan, när det börjar kärra lite med leveranserna och det blir lite svårare, är den sammanhållningen inte lika bra. Det är viktigt att vi arbetar för att hålla ihop det här. Annars blir vi alla drabbade.

Anf. 20 ORDFÖRANDEN:

Tack, statsminister Löfven, för en bra återrapport, för kommentarer och synpunkter och för att du har svarat på ledamöternas frågor och funderingar!

Jag vill passa på att önska statsministern en riktigt glad påsk. Jag hoppas att du får lite tillfälle för återhämtning, precis som vi övriga önskar i dessa märkliga tider. Tack än en gång för närvaron, och glad påsk!

Anf. 21 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Tack detsamma till ordföranden och hela nämnden!

Anf. 22 ORDFÖRANDEN:

Vi har avslutat den öppna delen av sammanträdet. Under denna punkt vill jag framföra att nästa sammanträde äger rum onsdagen den 14 april kl. 11.00 i RÖ9-54. Vi kommer att behandla ekonomiska och finansiella frågor.

Jag har ett önskemål om att nämnden uppdrar åt ordföranden att justera uppteckningar och protokoll under påskledigheten. Kan det vara nämndens mening att ordföranden får det uppdraget? Jag ser i alla fall någon som nickar instämmande. Då beslutar vi i enlighet med det förslaget.

Därmed ärade ledamöter, kollegor och närvarande tjänstepersoner vill jag tacka för närvaron vid dagens EU-nämndssammanträde. Jag vill tillönska er alla en riktigt glad, fridfull och trivsamt påsk. Se till att ta en paus och vila upp er. Vi har en lång vårtermin framför oss med spännande och intressanta EU-nämndssammanträden. Ät gott! Ha trevligt med varandra, och hälsa på varandra! Och om ni får en chans: var ute i friska luften!

Anf. 23 ANNIKA QARLSSON (C):

Vice ordföranden vill önska också ordföranden en trevlig påsk.

Anf. 24 ORDFÖRANDEN:

Tack, förste vice ordförande Annika Qarlsson från Centerpartiet! Därmed avslutar vi dagens sammanträde.

Innehållsförteckning

§ 1 Fråga om medgivande av deltagande på distans	1
Anf. 1 ORDFÖRANDEN	1
§ 2 Återrapport från videomöte i kretsen av stats- och regeringschefer	2
Anf. 2 ORDFÖRANDEN	2
Anf. 3 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	2
Anf. 4 ORDFÖRANDEN	3
Anf. 5 JESSIKA ROSWALL (M)	3
Anf. 6 LUDVIG ASPLING (SD)	4
Anf. 7 ANNIKA QARLSSON (C)	5
Anf. 8 ILONA SZATMARI WALDAU (V)	6
Anf. 9 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	6
Anf. 10 ORDFÖRANDEN	8
Anf. 11 SOFIA DAMM (KD)	8
Anf. 12 MARIA NILSSON (L)	8
Anf. 13 AMANDA PALMSTIERNA (MP)	9
Anf. 14 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S)	10
Anf. 15 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	10
Anf. 16 ORDFÖRANDEN	12
Anf. 17 JOHAN HULTBERG (M)	12
Anf. 18 ORDFÖRANDEN	13
Anf. 19 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	13
Anf. 20 ORDFÖRANDEN	14
Anf. 21 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	14
§ 3 Övriga frågor	15
Anf. 22 ORDFÖRANDEN	15
Anf. 23 ANNIKA QARLSSON (C)	15
Anf. 24 ORDFÖRANDEN	15